

Reddedilme Duyarlılığı Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması

Ash GÖNCÜ KÖSE¹, Ayça ÖZEN-ÇIPLAK², Emine Tuna ULAŞAN
ÖZGÜLE³, Nebi SÜMER⁴

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, Downey ve Feldman (1996) tarafından kaygılı bir şekilde reddedilme beklentisi içinde olma ve reddedilme konusunda çabuk algı geliştirme ve aşırı tepkisel olma eğilimleri olarak tanımlanan reddedilme duyarlılığını ölçmek amacıyla geliştirilen Reddedilme Duyarlılığı Ölçeğinin (RDÖ) psikometrik özelliklerini Türk örnekleminde incelemektir. RDÖ, iki ayrı çalışmada üniversite öğrencileri ($N = 715$) tarafından doldurulmuştur. Ayrıca, ölçeğin yordayıcı geçerliğini test edebilmek amacıyla birinci çalışmanın örneklemindeki katılımcılar ($N_1 = 407$) arkadaşlık kalitesi ve yakın ilişkilerde bağlanma stilleri ölçeklerini; ikinci çalışmanın örneklemindeki katılımcılar ise ($N_2 = 308$) olumsuz romantik partner davranışlarına yapılan sorumluluk atıfları ve değişken özsayı ölçeklerini doldurmuşlardır. Belirtilen iki örneklemden toplanan veriler kullanılarak 18 maddelik orijinal ölçeğin yapı geçerliği ayrı ayrı test edilmiş ve çapraz geçerlik analizleri yapılmıştır. Faktör analizleri, Türkçeye uyarlanmış orijinal 18 maddeden oluşan ölçeğin, iç tutarlılığı yüksek tek faktörlü bir yapıya sahip olduğunu göstermiştir. Ayrıca, yordayıcı geçerliği destekler biçimde, reddedilme duyarlılığının bağlanma kaygısı ve kaçınma, değişken özsayı ve olumsuz romantik partner davranışlarına yapılan sorumluluk atıfları ile olumlu yönde; arkadaşlık kalitesi ile ise olumsuz yönde ve anlamlı düzeylerde ilişkili olduğu bulunmuştur. Bulgular, Türkçeye adaptasyonu yapılan ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğunu göstermiştir. Sonuçlar, ölçeğin geliştirmesine yönelik önerilerle birlikte tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: reddedilme duyarlılığı, atıflar, değişken özsayı, arkadaşlık kalitesi, bağlanma stilleri

¹ Doç. Dr., Çankaya Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, agoncuk(at)cankaya.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr., TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, aozen(at)etu.edu.tr

³ Dr., eozgule(at)gmail.com

⁴ Prof. Dr. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, nsumer(at)metu.edu.tr

Adapting Rejection Sensitivity Questionnaire into Turkish

ABSTRACT

This study examines the psychometric qualities of the Rejection Sensitivity Questionnaire (RSQ) on a Turkish sample. Downey and Feldman (1996) developed the RSQ to assess rejection sensitivity and they conceptualized it as a tendency to expect anxiously to be rejected and having proclivity to perceive and overreact to rejection cues. University students ($N = 715$) rated RSQ in two different studies. Additionally, the participants in the first sample ($N_1 = 407$) completed friendship quality and attachment styles measures whereas the participants in the other sample ($N_2 = 308$) completed the responsibility attributions for negative partner behaviors and unstable self-esteem measures to test the predictive validity of the RSQ. Factor analyses showed that the 18-item questionnaire has a stable single factor solution with high reliability. Confirmatory factor analyses confirmed one factor solution consistently in two samples providing evidence for cross-validation of the RSQ. In support of the predictive validity, rejection sensitivity was found to be associated negatively with friendship quality and positively with unstable self-esteem, responsibility attributions for negative partner behavior, and anxious and avoidant attachment styles. The findings revealed that Turkish RSQ was a valid and reliable measure. The results were discussed along with the suggestions to improve the scale in line with the culture.

Keywords: rejection sensitivity, attributions, unstable self-esteem, friendship quality, attachment styles

Göncü Köse, A., Özen-Çıplak, A., Ulaşan-Özgüle, E. T. ve Sümer, N. (2017). Reddedilme duyarlılığı ölçeğinin Türkçeye uyarlanması. *Nesne*, 5(11), 383-403.

Bir bireysel farklılık özelliği olarak reddedilme duyarlılığı, Feldman ve Downey (1994) tarafından kavramsallaştırılmış şekli ile son yıllarda yaygın olarak incelenmektedir. Araştırmalara artan oranda konu olmasının bir sebebi olarak kişilerarası ilişkilerdeki farklı süreçleri yordayan temel bir yatkınlık olması gösterilmektedir (Ayduk, May, Downey ve Higgins, 2003; Downey ve Feldman, 1996; Downey, Freitas, Michaelis ve Khouri, 1998; Feldman ve Downey, 1994; Harper, Dickson ve Welsh, 2006). Alanyazında reddedilme duyarlılığının, başlarda reddedilmeye maruz kalan bireylerin işlevsel olmayan tepkiler vermeye yatkınlıklarını açıklamaya yönelik olarak önerildiği görülmektedir (Pietrzak, Downey ve Ayduk, 2005). Downey ve Feldman (1996) ise reddedilme duyarlılığını kaygılı bir şekilde reddedilme beklentisi içinde olmak şeklinde tanımlamıştır. Dolayısıyla, reddedilme duyarlılığı reddedilmeye yönelik duyulan yüksek seviyede kaygının ve reddedilme beklentisinin bir bileşeni olarak değerlendirilmektedir. Downey ve Feldman'a (1996) göre, bu eğilimi yüksek olan kişiler aynı zamanda reddedilmeye yönelik ipuçlarını diğer kişilere oranla daha hızlı algılamakta ve bu gibi durumlarda diğer kişilere oranla daha aşırı ve olumsuz tepkiler gösterebilmektedirler. Öte yandan, reddedilme duyarlılığı düşük olan bireyler diğer kişiler tarafından kabullenilme beklentisi içerisindedirler ve reddedilme olasılıkları hakkında da aşırı bir endişe sergilemezler ve/ya üzüntü duymazlar (Downey ve Feldman, 1996).

Alanyazındaki araştırmalar, reddedilme duyarlılığının depresyon ve kendini sessizleştirme gibi psikolojik ve davranışsal sorunlarla ilişkili olmasının (örn., Göncü ve Sümer, 2011; Harper, Dickson ve Welsh, 2006) yanısıra, olumsuz ilişki sonuçlarını da yordadığını göstermektedir. Örneğin, Downey ve Feldman (1996) reddedilme duyarlılığı yüksek olan kişilerin partnerlerinin duyarsızlık gösterdiği durumlarda reddedilme duyarlılığı düşük seviyede olan kişilere oranla daha fazla kasıtlı reddedilme algıladıklarını bulmuştur. Ayrıca bu sonuçların, reddedilme duyarlılığı ile pozitif yönde ilişkili olması muhtemel olan, özsaygı, bağlanma örüntüleri, nörotisizm, içe kapanıklık, kişilerarası ilişkilere duyarlılık ve sosyallikten kaçınma gibi değişkenler istatistiksel olarak kontrol edildiğinde de geçerli olduğu bulunmuştur. Ek olarak, bu çalışmada reddedilme duyarlılığı yüksek olan erkeklerin düşük olanlara oranla romantik partnerlerini daha fazla kıskanma eğiliminde olduğuna işaret etmektedir. Reddedilme duyarlılığı yüksek olan kadınların ise düşük olanlara oranla partnerlerine karşı daha saldırgan ve soğuk davrandıkları bulunmuştur (Downey ve Feldman, 1996). Görece yakın zamanda yapılan bir başka araştırmada ise Ayduk, Gyurak ve Luerksen (2008), reddedilme duyarlılığının yüksek seviyede olmasının romantik partnerlere gösterilen öfkeli tepkilerle yakından ilişkili olduğunu bulmuştur.

Özetle, reddedilme duyarlılığının olumsuz öncül ve çıktıklarına yönelik araştırmalar alanyazında sayıca artmaktadır. Türkiye’de bu konuda yapılan araştırmaların daha sağlıklı ve verimli olabilmeleri için, reddedilme duyarlılığının orijinal tanımından yola çıkılarak geliştirilmiş olan ölçeğin Türkçeye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin kapsamlı olarak incelenmesi önem taşımaktadır.

Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği’nin Türkçeye Uyarlanması

Downey ve Feldman (1996) tarafından geliştirilen Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği’nin (RDÖ, Rejection Sensitivity Questionnaire) psikometrik özellikleri özellikle Batı ülkelerinde pek çok araştırmada incelenmesine (örn., Ayduk ve ark., 2003; Downey ve Feldman, 1996; Downey ve ark., 1998; Feldman ve Downey, 1994; Harper ve ark., 2006) karşın, ölçeğin kapsamlı psikometrik analizleri ile geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını içeren Türkçeye uyarlanma çalışması henüz gerçekleştirilmemiştir. RDÖ Türkiye’de daha önce Erözkan (2004a, 2004b), Sarıçam (2011), Göncü ve Sümer (2011) ile Özen, Sümer ve Demir’in (2011) araştırmalarında kullanılmıştır. Ancak, söz konusu araştırmalarda RDÖ’nün psikometrik özellikleri ile geçerliğine ilişkin bulgular kapsamlı olarak ele alınmamış ve sunulmamıştır. Reddedilme duyarlılığının olumsuz psikolojik ve davranışsal sonuçları gözönüne alındığında, RDÖ’nün, dünyada olduğu gibi Türkiye’de de özellikle klinik psikoloji, gelişim psikolojisi, sosyal psikoloji ve psikiyatri alanlarında çalışmalar yapan araştırmacıların kullanmak isteyebilecekleri bir ölçek olduğu söylenebilir. Dolayısıyla, Türkiye’deki araştırmacıların daha rahat ulaşımı ve kullanımına hizmet etmek amacıyla bu çalışmada ölçeğin nesnel bir değerlendirmesinin yapılması amaçlanmış ve ilk olarak, 18 maddelik orijinal maddeler kullanılarak Özen, Sümer ve Demir’in (2011) (Çalışma 1) veri setinde açılımlayıcı faktör analizi ve çapraz geçerlik için Göncü ve Sümer’in (2011) (Çalışma 2) veri setinde doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. İkinci olarak, iki çalışmada RDÖ’nün yordayıcı geçerliğini incelemek amacıyla, reddedilme duyarlılığı ile iki farklı çalışmada yer alan ölçüt değişkenler arasındaki korelasyonlar incelenmiştir. Bu korelasyonlar, söz konusu makalelerde 18 maddelik orijinal ölçek kullanılarak incelenmemiştir. Çalışma 1’de yer alan ölçüt değişkenler kaygılı ve kaçınan bağlanma boyutları ile arkadaşlık kalitesi, Çalışma 2’de yer alan ölçüt değişkenler ise olumsuz partner davranışları için yapılan sorumluluk atıfları ve değişken özsaygıdır. Aşağıda bu çalışmalarda yer alan değişkenler ve beklenen olası ilişkiler özetlenmiştir.

Yordayıcı Geçerlik Analizlerinde Kullanılan Ölçüt Değişkenler

Çalışma 1: Reddedilme Duyarlılığı, Bağlanma Stilleri ve Arkadaşlık Kalitesi

Yazında yer alan çalışmalar hem bağlanma stillerinin hem de reddedilme duyarlılığının yakın ilişkiler üzerinde etkileri olduğunu göstermektedir. Bowlby (1973) hayatın başlangıcında birincil bağlanma figürü ile oluşturulan ilişki kalıplarının zaman içerisinde içselleştirildiğini ve ileri yaşlarda diğer ilişkilerde de kullanıldığını, dolayısıyla yakın ilişkilerdeki sonuç değişkenlerini (örn., ilişki, doyumu/uyumu ve mutluluk) etkilediklerini belirtmektedir. Benzer şekilde, Downey ve Feldman (1996) reddedilme duyarlılığı yüksek seviyede olan kişilerin yakın ilişkiler içerisindeki ilişkisel olayları ve karşılanmayan ihtiyaçları diğer kişilere göre reddedilme gibi algılamaya daha yatkın olduklarını ve bunlara karşı aşırı tepkiler verebileceklerini belirtmişlerdir.

Başlanma ve RD'nin yakın ilişkilerde benzer sonuçları yordaması bunların benzer değişkenler olabileceği algısını yaratsa da mevcut araştırmalar bu iki değişkenin kavramsal olarak farklı olduğunu göstermektedir. Bu iki değişkenin yakın ilişkilerde birbirleriyle etkileşim içerisinde olup ilişki davranışlarını etkiledikleri ancak bağlanma stillerinin genel ilişki kalıplarını belirlemede, reddedilme duyarlılığının ise insanların ortamı ve diğer insanların niyetlerini algılamada ve bu algıya nasıl tepki vereceklerini belirlemede etkisi olduğu öne sürülmüştür (Pietrzak ve ark., 2005). Feldman ve Downey (1994) yaptıkları çalışmada güvensiz bağlanan kişilerin reddedilmeye karşı duyarlılık düzeyinin güvenli bağlanma stillerine sahip kişilere nazaran daha yüksek olduğunu ancak güvensiz gruplar arasında fark olmadığını göstermişlerdir. Diğer bir çalışmada Downey ve Feldman (1996) reddedilme duyarlılığının arkadaşlık ilişkisi kalitesini yordadığını ve bu bağının özsaygı, güvenli, kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stilleri gibi değişkenler istatistiksel olarak kontrol edildikten sonra bile halen var olduğunu göstermektedirler.

Çocukluktan başlayarak ebeveynleri tarafından ihtiyaçları reddedilen çocukların daha çok reddedilme duyarlılığı geliştirmesi beklenir. Böylece çocuk, davranışlarını bu beklentiye göre belirler ve diğer ilişkilerinde de aynı davranış kalıplarını kullanabilir (Downey ve Feldman, 1996; Levy, Ayduk ve Downey, 2001). Bu tip davranışlar ise tepkinin tam da kişinin beklentisine uygun olacak şekilde olması nedeni ile arkadaşlık gibi yakın ilişkilerin doyurucu ve tatmin edici olmasını engelleyebilir. Var olan çalışmalar da hem romantik ilişkilerde hem de çocukluktaki arkadaşlık ilişkilerinde bu önermeleri destekler niteliktedir (Downey ve ark., 1998; Feldman ve Downey, 1994; London, Downey, Bonica ve Paltin, 2007).

Buraya kadar vurgulanan çalışmalardan yola çıkıldığında, birinci çalışmada reddedilme duyarlılığının kaygılı bağlanma ve kaçınma ile olumlu, arkadaşlık kalitesi ile ise olumsuz yönde ve anlamlı seviyede ilişkili olması beklenmektedir.

Çalışma 2: Reddedilme Duyarlılığı, Sorumluluk Atıfları ve Değişken Özsaygı

İkili ilişkilerde bireyler, karşı tarafın sergilediği bir davranışı kasıtlı olarak yaptığını, bu davranışın sözkonusu kişinin bencilliğinden kaynaklandığını ve bu davranış için o kişinin suçlanması gerektiğini düşündüğünde, davranışa sorumluluk atıfları yapmış olurlar (Fincham ve Bradbury, 1992). Eşin davranışına yapılan atıflar (ya da yüklemeler) yakın ilişkilerdeki süreçlerde oldukça belirleyici rol oynamaktadır. Atıf stilleri ile ilişki doyumu, duygular ve saldırganlık gibi değişkenler arasındaki anlamlı seviyedeki ilişkiler yazında pek çok kez ortaya konulmuştur (örn., Fincham, Beach ve Baucom, 1987; Fincham ve Bradbury, 1992; Fincham, Bradbury, Arias, Byrne ve Karney, 1997; Fincham, Paleari ve Regaila, 2002). Genel olarak, bireyler karşı tarafın davranışlarında kasıt algılamaları ve bu yüzden suçlanmaları gerektiğini düşündükleri durumlarda öfkelenmekte ve şiddet içeren davranışlar sergilemektedirler. Örneğin, Fincham ve Bradbury (1992) evli çiftlerle yaptıkları bir araştırmada sorumluluk atıflarının eşler arasında gelişen öfke duygusu ile olumlu yönde ilişkili olduğunu bulmuşlardır.

Reddedilme duyarlılığı ile atıf stillerin bağlantılı olması ve ilişki kalitesi ve benzeri sonuç değişkenlerini etkileşim içinde yordamaları muhtemeldir. Örneğin, Holtzworth-Munroe ve Hutchinson (1993) reddedilmenin atıf süreçleri ile olan ilişkilerini inceledikleri araştırmalarında, şiddete başvuran evli erkeklerin özellikle reddedilme içeren durumlarda eşlerinin davranışlarına yönelik olarak olumsuz atıflarda bulduklarını göstermişlerdir. Bu sonuçlarla uyumlu olarak, Downey, Feldman ve Ayduk (2000) reddedilme duyarlılığının erkekler tarafından gösterilen şiddet davranışını, özellikle toplum önünde reddedilme olasılığının bir takıntı haline getirilmesi durumlarında yordadığını bulmuşlardır. Dolayısıyla bu çalışmada, reddedilme duyarlılığı yüksek olan bireylerin düşük olanlara oranla olumsuz romantik partner davranışlarına daha fazla sorumluluk atıfları yapma eğiliminde olmaları beklenmektedir.

Özsaygısı değişken olan bireyler, özsaygıları ve benlik algıları kısa zaman dilimleri içerisinde bile yüksek derecede değişkenlik gösteren kişiler olarak tanımlanmaktadır (Kernis, Cornell, Sun, Berry ve Harlow, 1993). Değişken özsaygı, reddedilmeye yönelik aşırı duyarlılık ve aşırı tepki göstermekle olumlu yönde ilişkili olan diğer bir değişkendir. Dolayısıyla, özsaygısı değişken olan

bireylerin kendileri hakkındaki görüşleri zaman içerisinde farklılıklar göstermekte kendilerini çok değerli hissettikleri bir andan çok değersiz ve önemsiz biri gibi hissettikleri bir ana geçişleri, diğer bireylere oranla daha hızlı ve kolay olmaktadır. Önceki yazındaki araştırma sonuçlarına göre, reddedilme duyarlılığı yüksek olan kişiler özellikle sosyal ortamlarda olumsuz geribildirim alma konusunda aşırı duyarlı ve tepkisel olmaları sebebiyle, özsaygısı değişken olan bireylerle benzerlik göstermektedirler. (Foster, Kernis ve Goldman, 2007; Kernis, 2005; Pietrzak ve ark., 2005). Greenier, Kernis, McNamara ve diğerleri (1999) özsaygısı yüksek derecede değişkenlik gösteren bireylerin göstermeyenlere oranla hem olumlu hem de olumsuz olayları özsaygıları ile ilişkilendirdiklerini ve sosyal ortamlardaki kabullenilme ve reddedilme konularına daha fazla odaklanma eğiliminde olduklarını belirtmektedirler. Bazı araştırmalar, hem reddedilme duyarlılığı hem de değişken özsaygının yakın ilişkilerdeki iki olumsuz tepki stilini yordadığını bulmuşlardır. Bu tepki stilleri, şiddet ve saldırganlık gibi dışavurumsal tepkiler ile içe kapanma ve kendini suçlama gibi içselleştirme tepkileridir (örn., Ayduk ve ark., 2008; Downey ve Feldman, 1996; Downey ve ark., 2000; Foster ve diğerleri, 2007; Frank ve De Raedt, 2007; Kernis, 2005; Purdie ve Downey, 2000). Bu çalışmada da, kişilerarası ilişkilerdeki farklı davranışları benzer yönde yordadıklarını göz önünde bulundurarak, reddedilme duyarlılığı ve değişken özsaygının olumlu yönde ve anlamlı seviyede ilişkili olması beklenmektedir.

Yöntem

Örnekleme

Çalışma 1

Çalışma 1'e Ankara'daki iki büyük üniversite okumakta olan 407 lisans öğrencisi katılmıştır (265 kadın, %65.1). Ölçekler internet üzerinden online olarak doldurulmuştur. Katılımcıların yaşları 17 ile 28 arasında değişmektedir ($Ort. = 21.14$, $S. = 1.70$). Hem Çalışma 1 hem de Çalışma 2'de veri toplama sürecinde kullanılan anketlerin ilk bölümünde katılımcılara cinsiyet, yaş, okuduğu sınıf, yaşadığı yer ve ebeveynin eğitim durumu ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Katılımcılara ayrıca ilgili çalışmanın amacına uygun olarak hâlihazırda bir ilişkileri olup olmadığı ve eğer varsa süresi sorulmuştur. Çalışma 1'de katılımcılar Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği'ni, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II'yi ve McGill Arkadaşlık Soru Formu-Arkadaşın İşlevi Ölçeği'ni doldürmüşlerdir.

Çalışma 2

Çalışma 2’de Ankara’daki iki büyük üniversitede okuyan 308 lisans ve yüksek lisans öğrencisi (225 kadın, %73,1) katılmıştır. Katılımcıların 188’i veri toplama sırasında romantik bir ilişki içinde olduklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların yaşları 19 ile 44 arasında değişmektedir (*Ort.* = 22.87, *S.* = 2.84). Çalışma 2’de katılımcılar Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği’ni, İlişki Atıf Ölçeği’ni ve Rosenberg Benlik Kararlılığı Ölçeği’ni doldurmuşlardır.

Veri Toplama Araçları

Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği (Rejection Sensitivity Questionnaire): Downey ve Feldman (1996) tarafından oluşturulan 18 maddeli ölçek kişinin reddedilmenin olası olduğu bazı varsayımsal sosyal durumları içerir (örn., “Derste yeni tanıştığınız birine birlikte kahve içmeyi teklif ediyorsunuz”). Katılımcılar bu maddeleri 6’lı Likert tipi ölçek üzerinden hem karşılaştıkları durum karşısındaki kaygı derecelerini (örn., “Kişinin sizinle gelmeyi isteyip istemeyebileceği konusunda ne kadar endişe eder veya kaygı duyarsınız?”; 1 = hiç endişelenmem/kaygı duymam, 6 = çok endişelenip/kaygı duyarım) hem de bu durumda kabul edilme beklentilerini (örn., “Diğer kişinin benimle gelmeyi istemesini beklerdim.”; 1 = çok küçük ihtimalle, 6 = çok büyük ihtimalle) belirterek değerlendirirler (Ek 1). Reddedilme duyarlılığı düzeyi, kabul edilme beklentisinin tersini temsil edecek şekilde önce ters kodlama yapılarak sonra da reddedilme kaygısı değerlendirmesiyle çarpılarak hesaplanmaktadır. Bu işlem her bir madde için yapıldıktan sonra tüm puanlar toplanıp 18’e bölünür. Böylece, 1-36 aralığı arasında değişebilen reddedilme duyarlılığı düzeyi puanı elde edilir. Downey ve Feldman (1996, 1. çalışma) iç tutarlılık katsayısını .83 ve test-tekrar test güvenilirliğini üç hafta arayla .83 olarak bulmuşlardır. Test-tekrar test güvenilirliği dört ay arayla ise .78 olarak bulunmuştur. Downey ve Feldman’ın (1996) çalışmasında, reddedilme duyarlılığı yüksek olan kişilerin, reddedilme durumunun kesin ya da net olmadığı kişilerarası etkileşimleri, reddedilme duyarlılığında düşük olan kişilere oranla daha yüksek düzeyde “reddedilme” olarak algıladıkları bulunmuştur ve bu bulgu, reddedilme duyarlılığı ölçeğinin yordayıcı geçerliğini gösteren bir bulgu olarak kabul edilebilir. Reddedilme duyarlılığının yordayıcı geçerliği, reddedilme duyarlılığı yüksek kişilerin yeni romantik ilişki partnerlerinin olumsuz davranışlarını incitme niyeti ile açıklamaları ile de gösterilmiştir (Downey ve Feldman, 1996).

Mevcut çalışmada 18 maddeli ölçek Türkçeye standart çeviri-tekrar çeviri yöntemi kullanılarak uyarlanmıştır. Maddelerin çevirisi, sosyal psikoloji alanında uzman üç psikolog tarafından ayrı ayrı yapılmıştır. Bu maddeler, başka bir uzman sosyal psikolog tarafından tekrar çeviri yöntemiyle sınanmış, daha sonra çevrilen

maddeler anlam ve kültüre uygunluk açısından değerlendirilmiş ve gerekli uyarlamalar yapılmıştır. Reddedilme duyarlılığının kültüre özgü durumlar içerebileceği göz önünde bulundurularak, Çalışma 1 ve 2’de bu gibi durumları belirten 8 ek madde de ölçeğe eklenmiştir. Ancak, orijinal ölçekle tutarlılığın sağlanması ve uyarlanan ölçeğin başka dillere uyarlanan ölçeklerle de karşılaştırılabilir olması amacıyla, ek maddeler bu çalışmada analize dahil edilmemiştir. Çalışma 1 ve 2 için iç tutarlılık katsayısı sırasıyla .85 ve .82 olarak bulunmuştur.

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II: Fraley, Waller ve Brennan (2000) tarafından geliştirilmiş olan ölçek yakın ilişkilerde bağlanmanın kaygı (örn., “Sıklıkla, arkadaşlarımla artık benimle olmak istemeyecekleri korkusuna kapılıyorum”) ve kaçınma (örn., “Arkadaşlarımla benimle çok yakın olmak istediklerinde rahatsızlık duyarım”) boyutlarını ölçmek için tasarlanmıştır. Katılımcılar her maddeyi 7’li Likert tipi ölçek kullanarak “1 = hiç katılmıyorum” ve “7 = tamamen katılıyorum” aralığında değerlendirir. Önceki çalışmalar ölçeğin iç tutarlılığının ve yapı geçerliliğinin yüksek olduğunu göstermiştir (Fraley ve ark., 2000).

Mevcut çalışmada ölçeğin tercih edilme nedeni boyutsal yaklaşımın kategorik yaklaşıma göre bağlanma davranışlarının altında yatan yanları daha iyi yansıtması ve ilişki sonuçları ile daha yüksek düzeyde ilişkili olmasıdır (Brennan, Clark ve Shaver, 1998; Fraley ve Waller, 1998; Sümer, 2006). İlgili çalışmanın amacına uygun olarak maddelerin ifadesi “romantik ilişki” yerine “arkadaşlık ilişkisini” yansıtacak şekilde uyarlanmıştır. Önceki çalışmalar bu yaklaşımın uygun olduğunu göstermiştir (örn., Fraley, 2009). Ölçek Türkçeye Selçuk, Günaydın, Sümer ve Uysal (2005) tarafında uyarlanmış ve alt ölçeklerin iç tutarlılık katsayısı bağlanma kaygısı boyutu için .86 ve bağlanma kaçınma boyutu için .90 olarak bulunmuştur. Çalışma 1’de kaygı ve kaçınma boyutları için iç tutarlılık katsayısı sırasıyla .91 ve .93 olarak bulunmuştur.

McGill Arkadaşlık Soru Formu-Arkadaşın İşlevi: Mendelson ve Aboud (1999) tarafından geliştirilen ölçek 30 maddede aynı cins ve karşı cins arasındaki arkadaşlık niteliğini değerlendirmeyi amaçlar. Ölçeğin heyecan verici beraberlik, yardım, yakınlık, güvenilir işbirliği, duygusal güven ve benlik onaylanması (örn., “Bana bazı şeyleri iyi yapabileceğimi hissettirir”) olmak üzere her biri beş maddeden oluşan altı alt ölçeği vardır. Maddeler 9 basamaklı Likert tipi ölçek kullanılarak “0 = hiçbir zaman” ve “8 = her zaman” aralığında değerlendirilir. Bu ölçek ayrıca ortalama toplam puan alınarak arkadaşlığın kalitesini ölçmek için de kullanılmaktadır. Çalışma 1’de arkadaşlığın kalitesini ölçmek için alt boyutlar değil ortalama genel puan kullanılmıştır. Katılımcılar aynı maddeleri hem aynı cinsiyetteki hem de karşı cinsiyetteki arkadaşlığın kalitesini belirlemek için değerlendirmişlerdir. Mevcut

çalışmanın amacına uygun olarak yalnızca aynı cins arkadaşlığın kalitesi kullanılmıştır.

Özen ve arkadaşlarının (2011) çalışmasında standart çeviri-tekrar çeviri yöntemi kullanılarak ölçek Türkçeye uyarlanmış ve iç tutarlılık katsayısı aynı cins arkadaşlık niteliği için .96 ve karşı cins arkadaşlık niteliği için .98 olarak bulunmuştur.

İlişki Atf Ölçümü: Fincham ve Bradbury (1992) tarafından geliştirilen ölçüm partnerin davranışlarına kişi tarafından yapılan atıfları değerlendirmeyi amaçlar. Orijinal halinde ölçek altı olumsuz ve iki olumlu olmak üzere toplam sekiz davranışa yapılan atfı üzerinden değerlendirilirken Fincham ve Bradbury (1993) sadece çok sık gözlemlenen dört olumsuz davranışı (örn., “(Romantik) partneriniz size her zamankinden daha az zaman ayırmaya başlıyor”) içeren kısa uyarlamasının da aynı sonuçlara ulaşmada yeterli olduğunu vurgulamışlardır. Yazarlar olumsuz davranışların ve bunlara yapılan atıfların ilişki sonuçları ile güçlü şekilde ilişkili olduğunu göstermişlerdir. Kısa formun evlilik uyumu ve evlilik/ilişki doyumu gibi ilişki sonuçlarına yönelik yordayıcı geçerliliği olduğu gösterilmiş (örn., Fincham ve Bradbury, 1993; Sümer ve Cozarella, 2004), ölçek Türkçeye Tutarel-Kışlak (1997) tarafından uyarlanmıştır.

Orijinal olarak ölçek evli çiftler için düzenlenmiş olsa da Çalışma 2’de maddelerin yazım tarzı katılımcıların profiline ve yaşlarına uygun olarak romantik partner ile olan ilişkiye göre uyarlanmıştır. Katılımcılar her davranış için partnere yükledikleri sorumluluğu üç atfı boyutu olan partnerin davranıştaki niyeti (örn., “Romantik partnerim bana istemeden değil kasıtlı olarak daha az zaman ayırdı.”), bencil motivasyonu (örn., “Romantik partnerimin bu davranışı tamamen onun bencilliğinden kaynaklanmaktadır.”) ve partnerin davranışı sebebiyle suçlanmasının gerekliliğine (örn., “Romantik partnerim bana daha az zaman ayırdığı için suçlanmayı hak etmiştir”) göre 7 basamaklı Likert tipi ölçek kullanarak “1 = hiç katılmıyorum” ve “7 = tamamen katılıyorum” aralığında değerlendirmektedirler. Üç boyut arasındaki bağıntı yüksek olarak bulunmuştur (.60 ve .89 aralığında). Böylece yüksek puanlar partnere yüksek düzeyde olumsuz sorumluluk atfını gösterecek şekilde, genel bir sorumluluk atfı göstergesi (SAG-T) hesaplanmıştır. Bu gösterge üç boyutun (niyet, motivasyon ve suçlama) dört olumsuz davranışın çarpılması ile elde edilen 12 öğenin ortalamasının hesaplanmasına dayanır. Çalışma 2’de iç tutarlılık katsayısı .91 olarak bulunmuştur.

Rosenberg Benlik Kararlılığı Ölçeği: Rosenberg (1989) tarafından geliştirilen ölçek beş madde içermektedir (örn., “Bazı günler çok değerli olduğumu, bazı günlerdeyse pek değerimin olmadığını düşünürüm.”). Katılımcılar maddeleri 4’lü Likert tipi

ölçek kullanarak “1 = hiç katılmıyorum” ve “4 = tamamen katılıyorum” aralığında değerlendirmişlerdir. Benlik kararlılığı değerlendirmesinde kullanılacak diğer ölçekler var olmasına karşın (örn., Oosterwegel, Field, Hart ve Anderson, 2001), daha önceki çalışmalar mevcut ölçeğin yapı ve yakınsama geçerliklerini onamışlar ve özsaygı durağanlığının/sürekliliğinin özsaygı tehdit tahmini, karşıdakini suçlama, engellenme ve depresyon ile ters ilişkili olduğunu göstermişlerdir (Kuppens ve Van Mechelen, 2007; Roberts, Shapiro ve Gamble, 1999). Çalışma 2’de faktör analiz uygulaması tek bir boyutu işaret etmiş ve bu boyut varyansın % 59.27’sini açıklamıştır. Ölçeğin iç tutarlık güvenirlik katsayısı .81 olarak bulunmuştur.

İşlem

Katılımcılar Çalışma 2’de sınıflarında basılı anketleri kullanarak, Çalışma 1’de ise internet üzerinden doldurmuştur. Ölçekleri kâğıt-kalem yöntemi ile dolduran katılımcılara ödül olarak ders puanı verilmiştir. Katılımcılardan herhangi bir kimlik bilgisi istenmemiş ve bilgilerinin gizli tutulacağı kendilerine bildirilmiştir. Ölçekleri internet üzerinden doldurmaları için 569 öğrenciye e-posta yollanmış ve bunların % 72’si geri dönüş yapmıştır. Bu öğrencilere internet tabanlı ölçekleri nasıl dolduracaklarına dair ayrıntılı yönergeler ve gizlilik konusunda güvence verilmiştir.

Veri toplamada kullanılan iki farklı yöntemin reddedilme duyarlılığı üzerinde etkili olup olmadıklarını test etmek amacıyla bağımsız örneklem t-testi analizi yapılmıştır. Reddedilme duyarlılığı bakımından, anketi internet üzerinden dolduran katılımcılarla (Ort. = 7.98, S. = 3.32), basılı anketleri sınıflarda dolduran katılımcılar (Ort. = 7.76, S. = 2.83) arasındaki farklılık anlamlı değildir ($t(713) = .93, p = 0.353$). Çalışma 1’de Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği’ne açımlayıcı faktör analizi, Çalışma 2’de ise çapraz geçerlik testine uygun olarak doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır.

Bulgular

Çalışma 1: RDÖ’nün Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

On sekiz maddeden oluşan RDÖ’ye temel bileşenler Varimax açımlayıcı faktör analizi, SPSS 16.0 bilgisayar programı kullanılarak uygulanmıştır. Verilerin faktör analizine uygun olup olmadığını gösteren Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri (.89) verinin faktör analizi için yeterli olduğunu göstermektedir. Faktör sayısına karar verirken, özdeğerler, açıklanan varyans oranı, güvenirlik değerleri ve özdeğerlerin grafik dağılımı (scree plot) incelenmiştir. Faktör sayısını sınırlamadan yapılan ilk açımlayıcı faktör analizi, varyansın % 56.14’ünü açıklayan özdeğerleri 1’in üzerinde olan 5 faktör ile sonuçlanmıştır (ilk faktör varyansın % 16.99’ünü, ikinci faktör % 11.47’sini, üçüncü faktör % 10.65’ini, dördüncü faktör % 10.31’ini

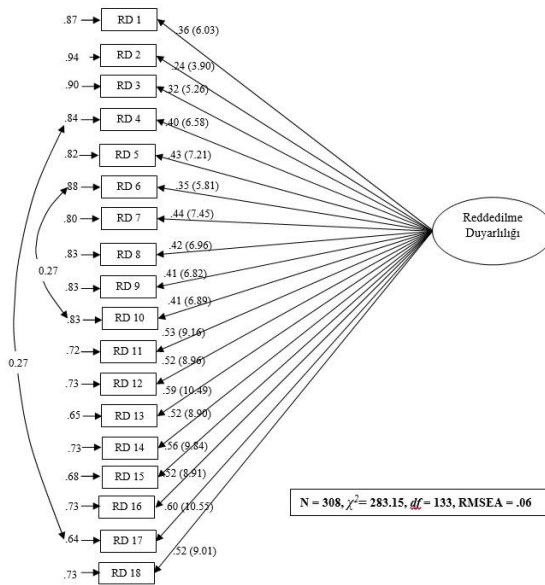
ve beşinci faktör ise % 6.73'ünü açıklamıştır). Ancak, faktörlerin ve faktör sayısına ilişkin ölçütlerin incelemesi ilk faktörün baskın olduğunu ve tek faktörlü çözümün kavramsal olarak daha bütüncül bir yapıyı yansıttığını göstermiştir. Ayrıca “Cattell Scree testi” sonucu da baskın tek bir faktöre işaret etmektedir. Tek faktörlü çözüm sonuçlarında tüm maddeler .35 üzerinde yüklenmiş ve tek faktör toplam varyansın % 30.82'sini açıklamıştır. Maddeler ve tek faktörlü çözümde aldıkları yükler Tablo 1'de sunulmuştur. Tek faktörden elde edilen ölçeğin iç tutarlılık Cronbach's Alpha katsayısı .85 olarak bulunmuştur.

Tablo 1
Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği Tek Faktör Çözümlü Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları (Çalışma 1)

18 Madde	Faktör Yüğü
11.Okul tatilinde bir arkadaşınıza birlikte tatile gitmeyi teklif ediyorsunuz.	.692
15.Bir arkadaşınızdan size ciddi bir yardımda bulunmasını istiyorsunuz.	.685
13.Arkadaşınıza ondan bir şeyini ödünç alı alamayacağınızı soruyorsunuz.	.661
12.Çok kırııcı bir tartışmadan sonra romantik partnerinize telefon ediyor ve onu görmek istediğinizi söylüyorsunuz.	.630
7.Derste yeni tanıştığınız birine birlikte kahve içmeyi teklif ediyorsunuz.	.621
14.Ebeveynlerinizden sizin için önemli ancak onlar için sıkıcı ve gelmesi zahmetli olabilecek bir etkinliğe sizinle beraber gelmelerini istiyorsunuz.	.614
6.Günlük harcamalarınızı karşılamak için ebeveynlerinizden harçlığınızı arttırmalarını istiyorsunuz.	.582
5.Romantik partneriniz bütün arkadaşlarla birlikte dışarı çıkmayı planlıyor, ancak siz geceyi sadece partnerinizle geçirmek istiyorsunuz, ve bunu ona söylediniz.	.564
16. Romantik partnerinize sizi gerçekten sevip sevmediğini soruyorsunuz.	.547
9.Dersten sonra hocanıza anlamadığınız bir konuda soru yöneltip size fazladan zaman ayırıp ayıramayacağınızı soruyorsunuz.	.536
10.Okulunuzu bitirdikten sonraki yıllarda ailenizden para istiyorsunuz.	.534
17.Bir partiye gidiyorsunuz ve odanın diğer köşesinde birini fark ediyorsunuz, sonra ona beraber dans etmeyi teklif ediyorsunuz.	.527
8.Yakın bir arkadaşınıza onu ciddi şekilde üzecek bir şey söyledikten ya da yaptıktan sonra, yaklaşıyor ve konuşmak istiyorsunuz.	.516
18.Ailenizle tanıştırmak üzere romantik partnerinizden sizinle eve gelmesini istiyorsunuz.	.498
4.Yeni tanıştığımız birine çıkma teklif ediyorsunuz.	.455
3.Yurtdışı gezisine gitmek için ebeveynlerinizden destek istiyorsunuz.	.421
1.Sınıftaki birine notlarını ödünç alı alamayacağınızı soruyorsunuz.	.404
2.Romantik partnerinizden sizinle aynı eve taşınmasını istiyorsunuz.	.368
	Özdeğer 5.55
	Açıklanan Varyans % 30.82
	İç Tutarlılık Katsayısı .85

Çalışma 2: RDÖ'nün Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

RDÖ'nün faktör yapısını ayrıntılı incelemek ve çapraz geçerliğini sınamak için tek faktörlü çözüm Çalışma 2 veri setinde doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmiştir.

Şekil 1

Not: Hatalar açıklanamayan varyansı gösterir. T değerleri parantez içinde verilmiştir ve 1.96'nın üzerindeki değerler $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

Çalışma 2'nin veri setinde de ($N = 308$) model uyum indeksleri verinin tek faktörlü çözümle tanımlanabileceğini göstermiştir, [$\chi^2(135, N = 308) = 377.87, p < .000, GFI = .88, AGFI = .85, NNFI = .76, CFI = .79, RMSEA = .08$]. Modifikasyon endeksi incelendiğinde 4. ve 17. madde ile 6. ve 10. maddelerin hatalarının ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. Bu iki ilişki modele eklenmiş (ilk iki değişken arasındaki korelasyon .27 ve diğer iki madde arasındaki korelasyon da .27'dir) ve bu maddeler arasındaki hataların ilişkilendirilmesi modeli anlamlı olarak veri ile daha uyumlu hale getirmiştir [$\chi^2_{fark}(2), (N = 308) = 94.72, p < .001$]. Model uyum indeksleri kabul edilebilir aralıktadır, [$\chi^2(133, N = 308) = 283.15, p < .05, \chi^2 / sd =$

2.13, $GFI = .91$, $AGFI = .88$, $NNFI = .83$, $CFI = .86$, $RMSEA = .06$]. Faktör yükleri .24 ve .60 arasında değişmektedir (bknz. Şekil 1)⁵.

RDÖ'nün Kriter-İlişkili Geçerlik Analizleri

Reddedilme Duyarlılığının, Bağlanma Boyutları, Arkadaşlık Kalitesi, Sorumluluk Atıfları ve Özsaygı Değişkenliği ile İlişkisi

RDÖ'nün ölçüt geçerliliğini belirlemek amacıyla, bağlanma boyutları (kaygılı ve kaçınmacı bağlanma), arkadaşlık kalitesi, sorumluluk atıfları ve özsaygı ile ilişkileri incelenmiştir. Çalışma 1'de ($N = 407$) yapılan analizler, reddedilme duyarlılığının kaygılı ve kaçınmacı bağlanma ile olumlu yönde ilişkili (sırasıyla, $r = .48$, $p < .001$ ve $r = .41$, $p < .001$), arkadaşlığın kalitesi ile olumsuz yönde ilişkili olduğunu göstermiştir ($r = -.32$, $p < .001$; bkznz. Tablo 2).

Çalışma 2'deki analizler de ($N=308$) beklendiği gibi reddedilme duyarlılığının hem olumsuz partner davranışlarına yapılan sorumluluk atıfları ($r = .31$, $p < .001$), hem de özsaygı değişkenliği ile ($r = .20$, $p < .001$; bkznz. Tablo 2) olumlu ve anlamlı yönde ilişkili olduğunu göstermiştir.

Tablo 2
Betimleyici İstatistikler ve RDÖ Toplam Puanı ile Diğer Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar

	Örnekleme Sayısı (N)	Ortalama	SS	I (Reddedilme duyarlılığı)
1. Reddedilme Duyarlılığı	308	7.82	2.99	-
2. Kaygılı Bağlanma Stili	407	3.03	1.09	.48**
3. Kaçınmacı Bağlanma Stili	407	2.72	.95	.41**
4. Arkadaşlık Kalitesi	407	6.61	.99	-.32**
5. Olumsuz Partner Davranışları İçin Yapılan Sorumluluk Atıfları	308	2.47	.60	.31**
6. Değişken Özsaygı	308	2.35	1.17	.20**

* $p < .05$, ** $p < .01$ ve *** $p < .001$

Tartışma

Bu çalışmanın amacı Downey ve Feldman (1996) tarafından geliştirilen Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği'nin (RDÖ) Türkçeye uyarlanmasının psikometrik özelliklerini iki farklı çalışmadan elde edilen verileri kullanarak incelemektir.

⁵ Çalışma 1 için ayrıca DFA da uygulanmıştır ve model uyum indeksleri Çalışma 2 ile tutarlı olarak kabul edilebilir aralıktadır [$\chi^2 (133, N = 407) = 324.68$, $p < .05$, $\chi^2 /sd = 2.44$, $GFI = .92$, $AGFI = .90$, $NNFI = .87$, $CFI = .89$, $RMSEA = .06$]. Faktör yükleri .33 ve .68 arasında değişmektedir.

Çalışma 1’de yapılan açıklayıcı faktör analizi tek faktörlü sonucun uygun olduğu gözlenmiştir. Çalışma 2 ile de RDÖ’nün çapraz geçerliği incelenmiş ve yazarlar tarafından Türkçeye uyarlanan 18 maddenin tek faktörlü yapısının güvenilirlik ve geçerliğine ilişkin destekleyici bulgular ortaya koymuştur. Bu sonuçlar, Downey ve Feldman’ın (1996) elde ettiği faktör analizi sonuçlarıyla uyumludur. Yazarlar, 18 madde kullanılarak yapılan ilk açıklayıcı faktör analizinin özdeğeri 1’in üstünde olan beş faktörlü çözüm önerdiğini, ancak Cattell Scree testi sonuçlarının tek bir baskın faktöre işaret ettiğini belirtmişlerdir. Ayrıca, bu çalışmada tek faktörlü çözümün varyansın % 30.82’sin, açıkladığı bulunmuştur. Downey ve Feldman (1996) tarafından rapor edilen sonuçlara göre, açıklayıcı faktör analizinde bulunan ve baskın olan tek faktörün açıkladığı varyans % 27’dir ve ikinci faktör varyansın %10’unu, üçüncü faktör ise varyansın yalnızca %7’sini açıklamıştır. Yazarlar, bu çalışmanın bulgu ve önermeleriyle uyumlu olarak tek faktörlü çözümün uygun bir yapı ortaya koyduğunu belirtmişlerdir.

Çapraz geçerlik analizi sonuçları Türkçeye uyarlanmış olan RDÖ’nün yapı geçerliğinin örneklem arası tutarlığına ilişkin güçlü kanıtlar göstermiştir. Çalışma 2’de yapılan doğrulayıcı faktör analizlerinin sonuçları birbirleriyle yüksek düzeyde uyumludur ve iki veri seti de tek faktörlü yapının olduğu modele oldukça iyi uyum sağlamıştır. Ayrıca her iki örneklem setinde de hem yeni tanışılan bir kişi ile ilişkili kaygıyı içeren iki madde ile (4. ve 17. madde) ebeveynlerden istenen maddi destek konusundaki kaygıyı içeren iki madde (6. ve 10. madde) birbiriyle oldukça ilişkili bulunmuştur ve hataları ilişkilendirilmiştir. Bu ikişer maddenin her iki örnekte de aynı şekilde ilişkili çıkması, maddelerin oldukça tutarlı bir yapı gösterdiğini ve farklı örneklem setlerinde bile benzer sonuçlar ürettiklerini ortaya koymaktadır. Bu da ölçeğin yapı geçerliğini desteklemektedir.

Özen ve arkadaşları (2011) ile Göncü ve Sümer (2011) çalışmalarında RDÖ’ye eklenebilecek ve reddedilme olasılığının yüksek olabileceği kültüre özgü durumları içeren sekiz madde de geliştirmişlerdir (örn., Ebeveynlerinize romantik partnerinizle tatile gitmek istediğinizi söylüyorsunuz.). Belirtilen makalelerde RDÖ puanı bu maddelerin bazıları eklenerek hesaplanmıştır. Ancak, ek maddelerin ölçeğin iç güvenilirliğine katkısının önemli seviyede olmadığı da belirtilmelidir (örn., ikinci araştırmanın verilerinde 18 maddelik orijinal ölçeğin Cronbach alfa değeri .82; ek maddelerin bulunduğu 25 maddelik ölçeğin Cronbach alfa değeri .86 olarak bulunmuştur). İleride yapılacak olan çalışmalarda, reddedilme olasılığının yüksek olabileceği ve/veya reddedilmeye aşırı duyarlı olan bireyler tarafından olmayanlara oranla daha fazla kaygı uyandırabileceği düşünülen kültüre özgü durumlar, nitel araştırmalarla ortaya çıkarılabilir. Bunun yanında, reddedilme duyarlılığının ilişkili olabileceği kültürel eğilimler de ileride yapılacak araştırmalarda incelenebilir. Örneğin, bireycilik yönelimi yüksek olan topluluklarda reddedilmeye yönelik

hassasiyetin yüksek olduğu durumlar, iç grubun uyumuna ve grup üyeleri tarafından onaylanmaya yüksek düzeyde önem verilen ve toplulukçuluk yönelimi yüksek olan topluluklarda reddedilme duyarlılığı yüksek olduğu durumlardan farklılık gösterebilir.

Ayrıca, Çalışma 2'nin bulguları reddedilme duyarlılığı ile değişken özsaygı arasında olumlu yönde bir ilişki olduğunu göstermiştir ($r = .20, p < .01$). Bu bulgunun, kültürel eğilimlere göre farklılık göstermesi de beklenebilir. Bireyin özsaygısının ait olunan grubun üyeleri tarafından verilen geribildirimlerden ve bireyin algıladığı kabul duygusundan yüksek derecede etkilenmektedir. Bu nedenle, reddedilme duyarlılığı ve değişken özsaygı arasındaki ilişkinin, bireyci kültürle oranla toplulukçu kültürlerde daha güçlü olması öngörülmektedir. Sonuç olarak, reddedilme duyarlılığının kültürler arası araştırmalarda güvenilirlik ve geçerlik çalışmalarının yapılması ilgili yazına önemli katkılarda bulunabilir.

Ölçüt geçerliği incelemelerinde, öngörülere paralel olarak, reddedilme duyarlılığının en yüksek derecede ilişkili olduğu değişkenlerin kaygılı ve kaçınmacı bağlanma boyutları olduğu bulunmuştur (Çalışma 1). Bu bulgular, bağlanma stillerinin yakın ilişkilerdeki genellenebilir etkisinin yanı sıra, algı ve doyum süreçlerine reddedilme duyarlılığı gibi farklı eğilimler aracılığı ile de etki edebilecekleri şeklinde yorumlanabilir. Yine birinci çalışmanın sonuçları reddedilme duyarlılığı yüksek olan bireylerin arkadaşlık kalitelerinin bu duyarlılığı düşük olan kişilere oranla daha düşük olduğunu göstermiştir. Bu sonuçlarla uyumlu olarak, Çalışma 2'nin bulguları reddedilme duyarlılığı ile romantik partner tarafından sergilenen olumsuz davranışlara yapılan sorumluluk atıfları arasında anlamlı ve olumlu yönde ilişki bulunduğunu göstermiştir ($r = .31, p < .01$). Atıf stillerinin hedef kişilerden görece bağımsız olarak tutarlılık gösterdiği göz önünde bulundurulduğunda (örn., Fincham ve Bradbury, 1992), reddedilme duyarlılığı yüksek olan kişilerin arkadaşları tarafından zaman zaman sergilenen olumsuz davranışlar karşısında da sorumluluk atıfları yapma eğiliminde oldukları ve bu durumun, getirdiği sonuçlarla birlikte, özellikle uzun vadede arkadaşlarıyla olan ilişkinin kalitesini olumsuz yönde etkilediğine işaret etmektedir. Bu bağlamda, ileride yapılacak olan çalışmalarda, atıf stillerinin reddedilme duyarlılığı ve arkadaşlık kalitesi arasındaki ilişkideki aracı rolü üzerinde çalışılması önerilmektedir. Reddedilme duyarlılığının söz konusu değişkenlerle olan ilişkisi Özen ve arkadaşları (2011) ile Göncü ve Sümer'in (2011) çalışmalarında kapsamlı olarak tartışılmıştır.

Analizleri yapılan her iki veri setinin de üniversite öğrencilerinden elde edilmiş olması araştırmanın sınırlılıkları arasındadır. Daha sonraki araştırmaların sonuçların genellenebilmesi olasılığını arttıracak, daha fazla çeşitlilik gösteren katılımcılarla yapılması yararlı olur. Ayrıca, katılımcıların bir kısmı ölçekleri kâğıt

ve kalem kullanarak diğer kısmı ise internet üzerinden doldurmuştur. İki gruba ait verilerden elde edilen sonuçlarda anlamlı farklılık bulunmamış ve doğrulayıcı faktör analizlerin sonuçları her iki veri setinden elde edilen verilerin son derecede tutarlı olduğunu göstermiştir. Yine de ilerideki araştırmalarda tek bir veri toplama yönteminin kullanılmasının standardizasyon açısından gerekli olduğu söylenebilir.

Reddedilme duyarlılığı, hem yazında yer alan daha önceki çalışmaların hem de sunulan araştırmanın sonuçlarının gösterdiği üzere, özellikle bireylerin yakın ilişkilerdeki deneyimlerinden etkilenen ve yine yakın ilişkilerdeki var olan ve gelecekteki süreçler üzerinde önemli etkileri olabilen bir eğilimdir. Bu çalışma, Downey ve Feldman (1996) tarafından geliştirilen Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği'ni Türkçeye uyarlayarak, ölçeğin güvenirlik ve geçerliğinin Türkiye'de desteklendiğine ilişkin bulgular sunmuştur. Bu yolla Türkiye'deki araştırmacılar için psikometrik kalitesi gösterilmiş bir ölçek uyarlanmıştır.

Kaynaklar

- Ayduk, O., Gyurak, A. ve Luerssen, A. (2008). Individual differences in the rejection-aggression link in the hot sauce paradigm: The case of rejection sensitivity. *Journal of Experimental Social Psychology*, 44, 775-782.
- Ayduk, O., May, D., Downey, G. ve Higgins, E. T. (2003). Tactical differences in coping with rejection sensitivity: The role of prevention pride. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29, 435-448.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Vol. 2. Separation: Anxiety and anger*. New York: Basic Books.
- Brennan, K. A., Clark, C. L. ve Shaver, P. R. (1998). Self-report measurement of adult attachment: An integrative overview. J. A. Simpson & W.S. Rholes (Ed.). *Attachment theory and close relationships*, (sf. 46-76). New York: Guilford Press.
- Carmines, E. G. ve McIver, J. P. (1981). Analyzing models with unobserved variables. G. W. Bohrnstedt & E. F. Borgatta (Ed.), *Social Measurement: Current Issues*, (sf. 65-115). London: Sage.
- Downey, G. ve Feldman, S. (1996). Implications of rejection sensitivity for intimate relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 1327-1343.
- Downey, G., Feldman, S. ve Ayduk, O. (2000). Rejection sensitivity and male violence in romantic relationships. *Personal Relationships*, 7, 45-61.

- Downey, G., Freitas, A. L., Michaelis, B. ve Khouri, H. (1998). The self-fulfilling prophecy in close relationships: Rejection sensitivity and rejection by romantic partners. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75, 545-560.
- Erözkan, A. (2004a). Romantik ilişkilerde reddedilmeye dayalı incinebilirlik bilişsel değerlendirme ve başa çıkma, *Yayınlanmamış doktora tezi*, KTÜ-SBE, Trabzon.
- Erözkan, A. (2004b). Üniversite öğrencilerinin kişilerarası duyarlılıkları ile reddedilme duyarlılıklarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi*, 5(2), 85-98.
- Feldman, S. I. ve Downey, G. (1994). Rejection sensitivity as a mediator of the impact of childhood exposure to family violence on adult attachment behavior. *Development and Psychopathology*, 6, 231-247.
- Fincham, F. D., Beach, S. R. ve Baucom, D. H. (1987). Attribution processes in distressed and nondistressed couples: 4. Self-partner attribution differences. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 739-748.
- Fincham, F. D. ve Bradbury, T. N. (1992). Assessing attributions in marriage: The relationship attribution measure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62(3), 457- 468.
- Fincham, F. D. ve Bradbury, T. N. (1993). Marital satisfaction, depression, and attributions: A longitudinal analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64(3), 442- 452.
- Fincham, F. D., Bradbury, T. N., Arias, I., Byrne, C. A. ve Karney, B. R. (1997). Marital violence, marital distress and attributions. *Journal of Family Psychology*, 11, 367-372.
- Fincham, F.D., Paleari, F.G. ve Regalia, C. (2002). Forgiveness in marriage: The role of relationship quality, attributions, and empathy. *Personal Relationships*, 9, 27-37.
- Foster, J. D., Kernis, M. H. ve Goldman, B. M. (2007). Linking adult attachment to self-esteem stability. *Self and Identity*, 6, 64-73.
- Fraley, R. C. ve Waller, N. G. (1998). Adult attachment patterns. *Attachment theory and close relationships*, 77-114.
- Fraley, R. C. (2009). Information on the Experiences in Close Relationships-Revised (ECR-R) adult attachment questionnaire Retrieved Mar 24, 2008.

- Fraley, R. C., Waller, N. G. ve Brennan, K. A. (2000). An item response theory analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 350-365.
- Frank, E. ve De Raedt, R. (2007). Self-esteem reconsidered: Unstable self-esteem outperforms level of self-esteem as vulnerability marker for depression. *Behavior Research and Therapy*, 45(7), 1531-1541.
- Göncü, A. ve Sümer, N. (2011). Rejection sensitivity, self-esteem instability, and relationship outcomes: The mediating role of responsibility attributions. *European Psychologist*, 16(4), 303.
- Greenier, K. D., Kernis, M. H., McNamara, C. W., Waschull, S. B., Berry, A. J., Herlocker, C. E. ve Abend, T. A. (1999). Individual differences in reactivity to daily events: Examining the roles of stability and level of self-esteem. *Journal of Personality*, 67(1),185-208.
- Selçuk, E., Günaydın, G., Sümer, N. ve Uysal, A. (2005). The Psychometric Evaluation of the Short Form of Inventory of Parent and Peer Attachment. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8, 13-23.
- Harper, M. S., Dickson, J.W. ve Welsh, D. P. (2006). Self-silencing and rejection sensitivity in adolescent romantic relationships. *Journal of Youth and Adolescence*, 35, 459-467.
- Holtzworth-Munroe, A. ve Hutchinson, G. (1993). Attributing negative intent to wife behavior: The attributions of maritally violent versus nonviolent men. *Journal of Abnormal Psychology*, 102(2), 206-211.
- Kernis, M. H. (2005). Measuring self-esteem in context: The importance of stability of self-esteem in psychological functioning. *Journal of Personality*, 73, 1-37.
- Kernis, M. H., Cornell, D. P., Sun, C. R., Berry, A. J. ve Harlow, T. (1993). There's more to self-esteem than whether it is high or low. The importance of stability of self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65, 1190-1204.
- Kuppens, P. ve Van Mechelen, I. (2007). Interactional appraisal models for the anger appraisals of threatened self-esteem, other-blame, and frustration. *Cognition and Emotion*, 21(1), 56-77.
- Levy, S., Ayduk, O. ve Downey, G. (2001). The role of rejection sensitivity in people's relationships with significant others and valued social groups. M. Leary (Ed.), *Interpersonal rejection* (pp. 251-289). Oxford, England: Oxford University Press.

- London, B., Downey, G., Bonica, C. ve Paltin, I. (2007). Social causes and consequences of rejection sensitivity. *Journal of Research on Adolescence*, 17(3), 481-506.
- Mendelson, M. J. ve Aboud, F. E. (1999). Measuring friendship quality in late adolescents and young adults: McGill Friendship Questionnaires. *Canadian Journal of Behavioural Science/Revue canadienne des sciences du comportement*, 31(2), 130.
- Oosterwegel, A., Field, N., Hart, D. ve Anderson, K. (2001). The relation of self-esteem variability to emotion variability, mood, personality traits, and depressive tendencies. *Journal of Personality*, 69, 690-708.
- Özen, A., Sümer, N. ve Demir, M. (2011). The role of rejection sensitivity and attachment security in predicting friendship quality. *Journal of Social and Personal Relationships*, 28, 163-181.
- Pietrzak, J., Downey, J. ve Ayduk, O. (2005). Rejection sensitivity as an interpersonal vulnerability. In M. W. Baldwin (Ed.), *Interpersonal cognition* (pp. 62-84). New York: Guilford Press.
- Purdie, V. ve Downey, G. (2000). Rejection sensitivity and adolescent girls' vulnerability to relationship-centered difficulties. *Child Maltreatment*, 5, 338-349.
- Roberts, J. E., Shapiro, A. M. ve Gamble, S. A. (1999). Level and perceived stability of self-esteem prospectively predict depressive symptoms during psycho educational group treatment. *British Journal of Clinical Psychology*, 73, 14-21.
- Rosenberg, M. (1989). *Society and the adolescent self-image* (reprint Ed.). Middletown, CT: Wesleyan University Press.
- Sarıçam, H. (2011). Üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılıkları ile benlik saygıları ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Simpson, J. A., Collins, W. A., Tran, S. ve Haydon, K. C. (2007). Attachment and the experience and expression of emotions in romantic relationships: a developmental perspective. *Journal of personality and social psychology*, 92(2), 355.
- Sümer, N. (2006). Yetişkin bağlanma ölçeklerinin kategoriler ve boyutlar düzeyinde karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21(57), 1-22.

- Sümer, N. ve Cozzarelli, C. (2004). The impact of adult attachment on partner and self-attributions and relationship quality. *Personal Relationships*, 11, 355-371.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics* (4. Baskı). Boston: Allyn and Bacon.
- Tutarel-Kışlak, S. (1997). The relationship between marital adjustment, causal and responsibility attributions. *Türk Psikoloji Dergisi*, 12(40), 55-65.